

noveného rozpočtu. V závěru fáze je důležité vyhotovit zprávu informující vedoucí pracovníky a rozhodovací orgány o celém procesu reorganizace. Ta uzavírá celý projekt, dokumentuje postup provedených prací a slouží jako záznam způsobu využití vynaložených prostředků. Rovněž je to materiál hodnotný pro budoucí badatele.

Možnosti inspirace v oblasti vylepšení způsobu ukládání

Jelikož projekt RE-ORG funguje již několik let, je možné seznámit se s případovými studii jeho aplikace v praxi na <http://www.re-org.info/en/case-studies/re-org-behind-the-scenes> nebo v článku, který je dostupný na <https://ceroart.revues.org/2112>. Z úspěšně realizovaných akcí lze čerpat inspiraci a chuť ke změně, nejen lokační, ale i ke změně v přístupu ke způsobu ukládání. S ukázkami uplynulých RE-ORG projektů je také možné seznámit se na facebookové stránce projektu <https://www.facebook.com/reorgstorage/>.

V roce 2012 byl k projektu RE-ORG připojen projekt Collection Storage Tips and Tricks. Jedná se o dynamický zdroj vytvořený ICCROM a Canadian Conservation Institute (CCI), nabízející na svých webových stránkách <http://re-org.tumblr.com/about> kreativní, efektivní a cenově dostupné ukázky ukládání sbírkových předmětů profesionálů z celého světa.

Dalším zdrojem sloužícím pro načerpání inspirace v oblasti zlepšení způsobu ukládání sbírkových předmětů může být webová stránka www.pinterest.com. Pod odkazem <https://cz.pinterest.com/jeannemance123/museum-storage-re-org/> je možné najít celou řadu příkladů ukládání různých druhových skupin předmětů (např. vějíře, obuv, klobouky). Lze zde také najít i několik instruktážních videí a podrobných návodů na výrobu úložných krabic a boxů na míru.

Nezapomínejme, že ochrana kulturního dědictví spočívá převážně v prevenci.

Barbora KULHAVÁ

Dvě (tři) knihy o industriálním dědictví

Miloš MATĚJ; Irena KORBELÁŘOVÁ; Ludvík TEJZR. *Kulturní dědictví Vítkovických železáren*. Ostrava : Národní památkový ústav, 2014, 235 s. ISBN 978-80-85034-80-6.

Miloš MATĚJ; Irena KORBELÁŘOVÁ; Ludvík TEJZR. *The Cultural Heritage of the Vítkovice Ironworks*. Ostrava : Národní památkový ústav, 2015, 272 s. ISBN 978-80-85034-86-8.

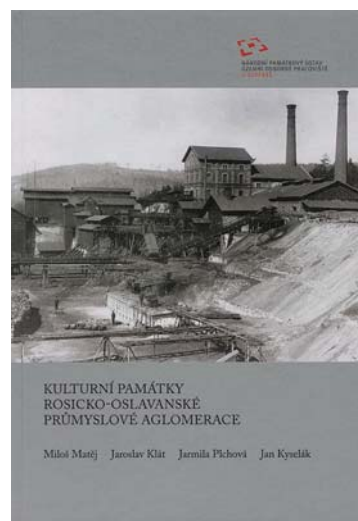
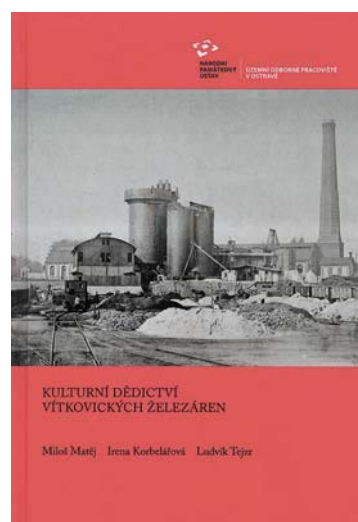
Miloš MATĚJ; Jaroslav KLÁT; Jarmila PLCHOVÁ; Jan KYSELÁK. *Kulturní památky rosicko-oslavanské průmyslové aglomerace*. Ostrava : Národní památkový ústav, 2012, 190 s. ISBN 978-80-85034-67-7.

Již osm let existuje osvědčená řada publikací Národního památkového ústavu, která se zabývá industriálním památkovým dědictvím. Na jejím počátku stála publikace *Kulturní památky ostravsko-karvinského revíru*, vydaná v roce 2009. Její název byl však poněkud matoucí, neboť nemapovala všechny památky uvedeného území, ale ani všechny památky industriální; omezila se „pouze“ na památky spojené s dobýváním uhlí. Neobsahovala tedy ani světoznámý areál Vítkovických železáren. Ty se nedávno dočkaly samostatného svazku, který se jejich problematice může věnovat v dostatečné podrobnosti.

Jak vyplývá ze záhlaví, podařilo se vydat rovněž anglickou verzi publikace. Ta má více stran nejen proto, že anglický překlad je vždy delší než český originál, ale i z toho důvodu, že se do anglického vydání podařilo zajistit řadu dalších nebo vylepšených ilustrací, zejména pokud jde o technická schémata a plány areálů (např. mapy byly v anglické verzi doplněny o zaniklé stavby, které v českém vydání chyběly). Zčásti odlišný je i výběr a rozmístění ilustrací. Anglickou verzi knihy se tedy vyplatí pořídit i českému čtenáři, neboť pouze s oběma svazky bude mít ilustrační doprovod skutečně kompletní.

Těžištěm knihy je přirozeně rozsáhlý areál Vítkovických železáren a související technická infrastruktura, avšak publikace si všímá také navazujícího obytného a sociálního zázemí. Tím navazuje na v roce 1992 vydanou publikaci *Nové Vítkovice : 1876–1914*, zaměřenou především na urbanistickou problematiku.

Publikace začíná *historickými souvislostmi*, ve skutečnosti však jde o vlastní vývoj Vítkovických železáren od počátku do současnosti, členěný na mnoho logických etap. Nad rámec tohoto chronologického sledu jsou sledovány *obecně-historické a kulturně-společenské aspekty Vítkovic* (jako města), a to i v kontextu celé Ostravy. Velmi názornou pomůckou jsou srovnávací mapy železáren v roce 1836, 1853, 1873, 1896 (již včetně nového města) vytvořené (pro celou publikaci) Pavlem Marenem. Na straně 74–75

je i velmi názorné axonometrické zobrazení města (Nových) Vítkovic od Jaroslava Staňka a Miloše Matěje jehož zaangażování do publikace se jeví jako zásadní přínos. Přehlednější by však bylo, kdyby obě uvedené části publikace byly formálně souhradními oddíly. Taková mohla být i část věnovaná *památkové ochraně a hledání nového využití*, ale to vše je pouhá formální výhrada. Podstatný je odborně velmi kvalitní a srozumitelně podaný obsah těchto statí. I posledně uvedená část je z tohoto pohledu velmi důležitá, protože záchrana tak rozsáhlého industriálního areálu představovala a představuje velmi komplikovaný problém. Velká část Vítkovických železáren je národní kulturní památkou a součástí statku nominovaného na Seznam světového dědictví UNESCO. Podařilo se ji konvertovat a otevřít nejširší veřejnosti, což má pro identitu celé Ostravy, ale i propagaci industriálního

dědictví klíčový význam. Na druhé straně se řadu velmi podstatných součástí technologického toku zachránit nepodařilo. Celý, zdaleka ne ukončený proces „postindustriálního“ života Vítkovických železáren si jistě v budoucnu zaslouží další pozornost.

Technologický a typologický vývoj hutnictví železa je dalším velkým a důležitým oddílem publikace. Pro nespecialistu značně náročná problematika je v maximální míře objasněna bohatým ilustračním doprovodem. *Katalog podnikatelů a společností* přibližuje význam všech osobností a ekonomických subjektů, které se na vývoji Vítkovic a Vítkovických železáren podílely.

Katalog kulturních památek a památkové ochrany podrobně mapuje všechny typy památek, nejen industriálních, které jsou s fenoménem Vítkovic spojeny. Člení se abecedně podle katastrálních území, takže začíná urbanisticky i architektonicky pozoruhodnou Jubilejní kolonií v Hrabůvce. Převážná část celého industriálního areálu, která přesahovala na katastr Moravské Ostravy (zejména koksovna Karolina), byla bohužel po roce 1985 zdemolována, takže zde zůstaly pouhé dva cenné objekty. Těžiště katalogu je proto přirozeně na katastrálním území Vítkovice. Tak jako v celé publikaci, i zde pomáhá k pochopení a orientaci čtenáře množství map (včetně podrobné mapy celých Vítkovic), schémat, archivních i aktuálních fotografií. Poslední položkou katalogu je areál Nové ocelárny a válcovny na katastrálním území Zábřeh nad Odrou. Opět pouze formální doporučení: nejen v tomto svazku, ale v celé edici by nadpisy jednotlivých sídelních jednotek (katastrálních území) mohly být graficky výraznější.

Publikaci tradičně uzavírají *registry koksoven, vysokých pecí, ocelářských a pudlovacích pecí, válcovacích tratí*, přehledný klad mapových listů, *literatura a prameny*.

Vítkovické železářny (i celé Vítkovice) dostávají hodnocenou publikací adekvátní zpracování svého vývoje i současnosti. S ohledem na jejich mezinárodní význam je zásadní, že se právě tento svazek celé edice podařilo souběžně vydat i v anglickém jazyce.

Do osvědčené edice ostravského pracoviště Národního památkového ústavu patří i svazek s názvem *Kulturní památky rosicko-oslavanské průmyslové aglomerace*. Kniha mapuje důležitou jihomoravskou průmyslovou aglomeraci, která je obecně mnohem méně známá než aglomerace ostravsko-karvinská či kladenská.

Publikace začíná *popisem rosicko-oslavanského revíru a historickým vývojem rosicko-oslavanské průmyslové aglomerace*, jehož základ tvořilo dobývání a zpracování černého uhlí. Zvláštní pozornost je věnována též vývoji železniční dopravy, která měla zásadní význam pro odbyt vytěženého paliva (zdejší uhlí mělo klíčový význam pro průmyslový rozvoj Brna), a vývoji

elektrárenství, které bylo podmíněno právě dostupností zdrojů energie. V rámci této kapitoly se nezapomíná ani na vývoj památkové ochrany a hodnocení průmyslového dědictví. Také v tomto revíru se památková ochrana potýkala a potýká s pozdním doceněním významu tohoto typu kulturního dědictví – a výsledky tohoto stavu výmluvně odráží i topografická část publikace. Následuje specifikace *technického a stavebního vývoje*, s důrazem na metody těžby, těžební objekty a zařízení a železniční dopravu. Tradiční součástí publikace je *katalog společností a důlních podnikatelů*. Z hlediska praktického využití je nejdůležitější *katalog kulturních památek a kulturního dědictví*. Začíná – pro nepoučeného čtenáře překvapivě – areály obou největších nádraží v Brně a nádražím v Horních Heršpících. Pak se již (přes nádraží ve Střelčicích, které mělo být zařazeno jako další v pořadí) přesuneme do vlastní sledované oblasti a postupně navštívíme všechny významné areály v Oslavanech, Padochově, Zastávce a Zbýšově. Všechny části tohoto katalogu jsou bohatě vybaveny historickými vyobrazeními i současnými fotografiemi – a také podrobnými mapami s rozlišením kulturních památek, staveb památkového zájmu a staveb zaniklých. To vše ilustruje smutnou realitu, že výrazných industriálních památek, natož v autentickém stavu, se dodnes dochovalo poměrně málo. Závěr knihy tvoří *registr úvodních i důlních děl rosicko-oslavanského revíru, registr železničních vlečků, lanových drah a koksoven* a přehledná mapa s jejich zákresem. Nechybí přirozeně *literatura a prameny* a velmi krátké anglické *Summary*.

Publikace znamená významný mezník v poznání a popularizaci rosicko-oslavanské aglomerace.

Karel KUČA

Chebské historické krovky

Michal PANÁČEK; David OTÁHAL; Tomáš KYNCL. *Historické krovky. Chebský fenomén. Krovky městských domů ze 14.–20. století*. Typ / Nadační fond Historický Cheb : Cheb, 2017, 157 s. ISBN 978-80-87699-11-9.

Historické stavební konstrukce stály dlouhou dobu na okraji zájmu památkové péče, jejíž směřování určovali původně především historici umění. Tato situace se postupně mění od konce 80. let 20. století, kdy se o systematictější poznání a zhodnocení jejich vývoje zasloužili nejprve Jan Muk a posléze zejména Jiří Škabrada. Ten také ve svých skriptech a poté v knize *Konstrukce historických staveb* prezentoval u nás poprvé přehledný typologický vývoj krovových konstrukcí. Od konce 90. let je pak vůdčí osobností výzkumu his-

torických krovů u nás Jiří Bláha, který stál u zrodu specializovaných webových stránek www.roofs.cz a pravidelného podzemního krovového kurzu Sdružení pro SHP, jehož se všichni autoři prezentované knihy s oblibou zúčastňují. Výsledky výzkumů krovů byly dosud publikovány převážně formou studií v odborných periodikách a sbornících, případně formou brožur nebo kapitol v kolektivních monografiích.

Předkládaná kniha je proto hned v několika směrech průkopnická. Jedná se u nás v podstatě o vůbec první monografickou publikaci věnovanou primárně problematice krovů. Zároveň je nejhmatatelnějším výstupem i na evropské úrovni dosud ojedinělého projektu systematického výzkumu krovů v rámci jádra jednoho sídla. Jejího skromnějšího předchůdce můžeme u nás spatřovat v článku J. Bláhy a T. Kyncla v *Průzkumech památek* II/2008, věnovaném vybraným krovům na území města Telče. Ani v zahraničí však nejsou obdobné publikace běžné. Určitou paralelou je například kniha *Dächer der Stadt Basel* autorů T. Lutze a G. Wesselkampa, vydaná památkovým odborem basilejského kantonu v roce 2005. Ta je však co do tématu zaměřena širěji a je zjevně výstupem mnohaleté badatelské práce.

Kniha o chebských krovech je samozřejmě primárně určena odborníkům specializujícím se na výzkum a obnovu historických staveb, zároveň je ale pojata tak, aby byla přístupná i běžnému čtenáři. Otevření neznámého světa složitých dřevěných struktur i pro zájemce z řad neoborníků samozřejmě ovlivnilo její skladbu. Prezentace výsledků výzkumu pro širší veřejnost je ale součástí celkové koncepce projektu. Současně s vydáním knihy tak byla pro širokou veřejnost v chebském františkánském klášteře otevřena stejnojmenná výstava. K té vyšel v české a německé jazykové mutaci shrnující katalog, jehož obsah vychází z prvních tří kapitol knihy. Spolu s touto výstavou byla